

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Voedsel, landbouw en de vrije markt

8 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met Korthals' opvatting over het Europese landbouwbeleid dat volgens Tronto met de scheiding tussen de private en de publieke sfeer de politiek beperkt wordt tot een economisch discours: zorg is naar de privésfeer verdrongen en de publieke sfeer is verzakelijkt, zoals het landbouwbeleid, dat alleen is gericht op economische belangen van efficiëntie en vooruitgang 1
- een uitleg met Korthals' opvatting over het Europese landbouwbeleid dat zorg volgens Tronto een publieke taak moet zijn: in de publieke sfeer zijn ook domeinen waar zorg geboden is, zoals het Europese landbouwbeleid 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Tronto is met de scheiding van de private en de publieke sfeer alles dat met zorg te maken heeft, teruggedrongen naar de privésfeer, zoals aandacht, kwetsbaarheid en vertrouwen. Zo is het publieke domein volgens Tronto verzakelijkt en gaat het in 'de politiek' alleen nog over efficiëntie, resultaat en vooruitgang. Dit economisch discours beperkt het publieke domein, zoals in Korthals' opmerking dat het in het Europese landbouwbeleid alleen nog maar over economische belangen gaat 1
- Met die scheiding lijkt volgens Tronto dus alle zorg verdwenen uit de publieke sfeer, terwijl er ook in de publieke sfeer juist domeinen zijn waarin sprake is van zorg. Bijvoorbeeld de 'zorg om de gezondheid van mens, milieu en dier' in het landbouwbeleid, waar Korthals op wijst 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van de opvatting over instituties vanuit het structuralisme: de mens wordt bepaald door een dominant systeem van instituties 1
- een kritiekpunt vanuit het structuralisme op instituties met tekst 4: boeren worden gedwongen volgens het dominante systeem van marktwetten te werken 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Instituties zijn gedeelde handelingspatronen, zoals scholen en bedrijven. Daarbinnen hebben mensen mogelijkheden. Het structuralisme houdt in dat de mens bepaald wordt binnen een dominant systeem. Vanuit deze opvatting zijn instituties het dominante systeem dat de mens bepaalt 1
- In tekst 4 zitten boeren klem in een machtig systeem van instituties (zoals mammoetbedrijven en de overheid) waar de marktwetten regeren. In dat dominante institutionele systeem wordt de individuele boer met persoonlijke wensen, zoals kleinschalig landbouwen, vermorzeld. Instituties bepalen dus niet alleen, ze sluiten ook uit. Ze vormen een systeem waarbinnen wordt bepaald wat en wie 'erbij' horen en wat en wie niet 1

10 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat tekst 5 kan aansluiten bij Nussbaums *capabilities approach* omdat die gaat over mogelijkheden die de mens zou moeten kunnen ontwikkelen om tot een goed leven te komen.

voorbeeld van een goed antwoord:

Nussbaums *capabilities approach* houdt in dat een samenleving goed is georganiseerd als deze garandeert dat mensen een aantal mogelijkheden kunnen ontwikkelen die gegeven zijn met mens-zijn. Korthals' criteria in tekst 5 om landbouw onder andere duurzaam en diervriendelijk te maken, sluiten bijvoorbeeld aan bij de mogelijkheid om zorg te dragen voor een leven in relatie met dieren en de natuurlijke omgeving.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een argumentatie over Fresco's opvatting over ecologische transitie met:

- een definitie van het goede leven met betrekking tot voedsel, met de dimensie lichaam 1
- een afweging tussen Fresco's oplossing voor 'vervreemding van voedsel' en die van Korthals 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het goede leven betekent dat iedereen kan eten wat hij of zij wil vanuit zijn of haar lichamelijke behoeften die niet alleen fysiologisch maar ook cultureel zijn bepaald. Om een goed leven te kunnen leiden moet je dus kunnen kiezen wat je wilt eten. Eten is emotie en cultuur, niet alleen maar het functionerend houden van je lichaam met fabrieksbrood, zoals Fresco beoogt met haar opvatting over ecologische transitie 1
- Ik ben het niet eens met Fresco's opvatting over ecologische transitie. Ik geloof best dat de wetenschap en technologische ontwikkelingen uiteindelijk zo innovatief zullen zijn dat het mogelijk is om alle monden te voeden zonder vervuiling of ecologische uitputting. Maar ik denk dat een goed leven waarin iedereen kan eten wat hij of zij wil vanuit zijn of haar lichamelijke behoeften eerder om een emotionele en/of culturele verbondenheid met voedsel gaat. En volgens mij is dat niet te bereiken door via internet Sjoukje1 te volgen. Ik denk dat agro-ecologische landbouw consumenten veel meer verbindt met hun voedsel. Zoals Korthals zegt is het zelf planten en oogsten van tomaten en het volgen van het hele proces daartussen een veel diepere emotionele en culturele band, dan af en toe op een webcam kijken naar een koe in een donkere stal 1

of

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- Het goede leven betekent dat iedereen te eten heeft en dat iedereen zijn of haar lichaam in ieder geval het minimale kan geven dat nodig is om geen honger te lijden en fysiek te kunnen functioneren. Ik ben het met Fresco eens dat het technologisch doorontwikkelen van intensieve landbouw de manier is om iedereen op aarde qua eten een goed leven te bezorgen

1
- Ik ben het ook eens met haar opvatting over ecologische transitie. Ecologische uitputting zal inderdaad via verdere technologische ontwikkelingen voorkomen kunnen worden, dat is een kwestie van tijd. Ik denk dus niet dat agro-ecologische landbouw de oplossing is omdat de opbrengst altijd lager zal zijn dan via technologie mogelijk is. Hierdoor zal nooit iedereen te eten krijgen en kunnen sommige mensen gewoon niet eten wat nodig is om hun lichaam in leven te houden. En een 'band met je voedsel door zelf je tomaten te oogsten', dat is echt iets voor mensen die zelf nog nooit honger hebben gehad en als er één rot plekje in die zelf geoogste tomaat zit, snel naar de supermarkt rennen om een gemanipuleerde tomaat te kopen. Dat heet opportunisme en heeft volgens mij niks met 'een goed leven' voor iedereen ter wereld te maken

1

12 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat Latours benadering van de natuur een antwoord geeft op de vraag naar zin: zin en betekenis ontstaan in dynamische netwerken / verbondenheid tussen mens en natuur

1
- een argumentatie met de stelling dat 'je bezighouden met hoe voedsel wordt geproduceerd essentieel is voor de vraag naar zin en betekenis' over Latours antwoord op de vraag naar zin

1

voorbeeld van een goed antwoord:

- In Latours benadering van de natuur zijn mens en natuur opgenomen in een groter geheel van steeds veranderende verbanden, netwerken. Betekenis, ook die van de natuur, is altijd verbonden met de praktijk en met omstandigheden waarin mensen en dingen bestaan. Met deze benadering wordt de vraag naar zin niet beantwoord in resultaten, opbrengsten of nut, maar in termen van een met elkaar verbonden geheel van steeds wisselende betekenissen

1
- Ik ben het hiermee eens. Als we bijvoorbeeld voedsel alleen gebruiken om voedingsstoffen in onze mond te stoppen, dan verliezen we een aspect van 'zin'. De betrokkenheid bij de manier waarop voedsel wordt geproduceerd en besef van de verschillende netwerken waarin we als mens verbonden zijn met de natuur, geeft volgens mij een ervaring van geborgenheid in de natuur die ons voedt. Tegelijkertijd stelt dit ons voor de uitdaging om de natuur en onszelf niet uit te putten, maar gezamenlijk in balans te blijven

1

of

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- Ik ben het hier niet mee eens. De vraag naar zin gaat voor mij over innerlijke, spirituele groei. Ik denk dat je daarin helemaal niet zo bewust bezig hoeft te zijn met jezelf verbinden met de aarde zoals Korthals zegt, om op die manier tot een besef van betekenis en verbondenheid met het geheel van de kosmos te komen. Ik denk dat bijvoorbeeld een tijd lang niet eten – vasten – pas echt tot een dieper, innerlijk en ook religieus besef van zin en betekenis zal leiden. Juist door ons van het aardse los te maken, kunnen we tot geestelijke, filosofische inzichten komen 1

13 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat Arendt en Fresco het niet met elkaar eens zouden zijn, met Arendts kritiek dat Marx' ideaal van *animal laborans* leidt tot een economie van verspilling: minder arbeidsintensieve voedselproductie door mechanisering (Fresco) zal er volgens Arendt niet toe leiden dat mensen zich in hun vrije tijd met (hogere) activiteiten gaan bezighouden, maar houdt de cirkel van produceren en consumeren in stand en leidt tot een economie van verspilling 1
- een uitleg dat Arendt en Fresco het wel met elkaar eens zouden zijn over de natuur: de natuur moet niet louter worden gebruikt voor consumptie 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Marx' ideaal van de *animal laborans* houdt in dat arbeid zo kan worden teruggedrongen dat er tijd overblijft om aan 'hogere activiteiten' te besteden. Maar volgens Arendt zal die extra tijd worden gebruikt om meer te produceren en te consumeren. Het opschroeven van voedselproductie door mechanisering zoals Fresco wil, zal volgens Arendt dus niet uit de cirkel van produceren en consumeren komen en blijven leiden tot een economie van verspilling. Daarin wordt er meer voedsel geproduceerd voor mensen die dat uiteindelijk toch niet allemaal opeten, zoals er ook nu voedselverspilling bestaat naast problemen van ondervoeding 1
- Aan de andere kant levert de mechanisering volgens Fresco juist meer natuur op die mens en dier duurzaam ten goede zal komen. Natuur die dus niet gebruikt zal worden voor voedselconsumptie en nog meer voedselconsumptie. Arendt en Fresco zouden het op dit punt met elkaar eens kunnen zijn, omdat de natuur volgens Arendt voorwaarde is voor leven en het 'materiaal' dat voor mensen hun duurzame 'tehuis' vormt 1

Vraag	Antwoord	Scores
14	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat volgens Locke natuurlijke rechten zijn verbonden met plichten op basis van gelijkheid: omdat iedereen gelijk is, is het recht van de een de plicht van de ander 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg met tekst 6 van een voorbeeld van zo'n verbonden recht en plicht van Locke: recht op bezit geldt ook voor lokale Afrikaanse boeren en is dus verbonden met de plicht genoeg land voor iedereen over te laten / recht op leven van Afrikaanse boeren is alleen mogelijk als westerse boeren hen niet schaden 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Rechten en plichten zijn volgens Locke met elkaar verbonden omdat ze zijn gebaseerd op gelijkheid als grondbeginsel. Iedereen is gelijk en heeft op basis daarvan dezelfde rechten, waardoor iedereen automatisch bijbehorende plichten heeft en vice versa 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Dit zie je terug in tekst 6. Intensieve landbouw in Afrika waarvan de opbrengst voor westerse landen is – ten koste van de lokale voedselproductie in Afrika – laat zien dat het recht op bezit niet ten koste zou moeten gaan van de plicht om te zorgen dat een ander ook via zijn arbeid eigen voedselbezit kan verwerven 	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • De plicht om elkaar in het algemeen niet te schaden zou een situatie als die in Afrika in tekst 6 onmogelijk maken. Want het verdringen van lokale Afrikaanse boeren die de bevolking voeden, ontnemt deze mensen het recht op leven en gezondheid 	1
15	maximumscore 5	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat Korthals aansluit bij het argument van <i>deep ecology</i>, omdat hij voorstelt onze technologische economie en verhouding tot de wereld anders vorm te geven 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat Korthals Nussbaums strategie van erkennen gebruikt, omdat agro-ecologische landbouw meebeweegt met natuurlijke schommelingen in het ecosysteem 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat Fresco aansluit bij het intergenerationele argument, omdat ze de voedselproductie ook voor een toekomstige, nog grotere wereldbevolking veilig wil stellen op een duurzame manier 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat Fresco de strategie van immuniseren gebruikt, omdat ze voedselproductie volledig mechanisch wil controleren 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie met een afweging van beide argumenten uit het milieudebat én beide strategieën van Nussbaum, voor Korthals of voor Fresco 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Korthals sluit aan bij het argument van *deep ecology*. Hij probeert met zijn pleidooi voor agro-ecologische landbouw de verhouding tussen mens en voedsel minder rationeel, economisch en instrumenteel te benaderen, maar meer vanuit de verbinding van de mens, via zijn lichaam, met de aarde en met voedsel 1
 - Korthals gebruikt Nussbaums strategie van het erkennen. De agro-ecologische landbouw die reageert op schommelingen in het ecosysteem en daarin elementen uit het ecosysteem zelf gebruikt, zoals schimmels en insecten, is een vorm van meebewegen, navigeren te midden van veranderingen 1
 - Fresco zet technologie en efficiëntie juist instrumenteel in om de wereld te verbeteren voor toekomstige generaties. Dit wordt het intergenerationele argument genoemd 1
 - Fresco is meer van de strategie van immuniseren. Met mechanisering vallen processen van voedselproductie beter te controleren, bij te sturen en effectief te maken 1
 - Ik ben het eens met Fresco. Ik denk dat *deep ecology* mooier klinkt dan het is. Filosofisch je houding als mens tot de wereld veranderen is vooral op papier prachtig, maar in de praktijk levert agro-ecologische landbouw nog niet dezelfde hoeveelheid voedsel op als intensieve landbouw. Aangezien er nog altijd mensen sterven van de honger, lijkt het me niet bepaald praktisch om met 'bijna'-oplossingen te gaan werken zoals meebewegen met veranderingen. De strategie van erkennen verdoezelt volgens mij de urgentie. Dus kies de strategie van het immuniseren en controleer wat er te controleren valt via mechanisering en verdere technologische vooruitgang van voedselproductie. En stel in ieder geval veilig dat toekomstige generaties het wereldwijd beter hebben dan nu het geval is 1
- of
- Ik ben het eens met Korthals. Ik vind controle en efficiëntie door vergaande mechanisering zoals Fresco voorstelt eigenlijk best griezelig en ik vraag me af of de wereld daarmee wel menselijk kan blijven. Ik denk dat er juist geen ruimte zal komen voor een beter milieu en een duurzamere manier van leven als alles gemechaniseerd wordt. Ik denk eerder dat als de hele wereld gevoed wordt door mechanisch geproduceerd eten, de mens volledig vervreemdt van een van zijn basale menselijke behoeftes en verbindingen. Bovendien vind ik het veiligstellen van voldoende voedselproductie voor volgende generaties echt een veel te magere ambitie. Ik denk dat Korthals met zijn idee over het werkelijk omvormen van de verhouding die wij door techniek en overconsumptie hebben tot de wereld inderdaad een bepaalde vorm van vervreemding tegengaat die wij van onszelf hebben. Daarbij vind ik de strategie van erkennen ook veel meer recht doen aan wat wij mensen in de kern zijn: afhankelijke wezens in een onstuimige en veranderlijke wereld die moeten eten om te overleven 1